

Asia: LVM/1770/03/2016

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi maantielain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esityksestä

-

Tienpidon yleisiä vaatimuksia, palvelutasoa ja kunnossapitoa sekä valvontaa koskevan sääntelyn kehittäminen (4, 13, 13 a, 15 o, 33, 100 b §:t)

-

Liikennetehtävien kokonaisuus maakuntauudistuksessa

-

Ratalain muutokset

-

Muut huomiot

Eduskunnan kuuleminen

Maantielain muuttamisesta ehdotettavan lain 15 b §:n mukaan valtioneuvosto hyväksyisi valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman. Pykälän perustelujen mukaan suunnitelman merkityksen kannalta olisi perusteltua, että eduskunta voisi keskustella ja ottaa kantaa suunnitelmaan ennen valtioneuvoston päätöksentekoa. Pääministeri tai hänen määräyksestään liikenneasioista vastaava ministeri voisi antaa suunnitelmasta ilmoituksen eduskunnalle perustuslain 45 §:n 2 momentin mukaisesti ja eduskunta voisi keskustella asiasta sen mukaan kuin eduskunnan työjärjestyksessä säädetään (yksityiskohtaiset perustelut s. 76). Toisaalla esityksessä todetaan, että valtioneuvoston päätös voitaisiin antaa (ilmeisesti jälkikäteen) tiedonantona edus-kunnassa (yleisperustelut s. 37).

Esityksen jatkovalmistelussa olisi otettava huomioon, mitä perustuslain 44 ja 45 §:ssä sekä eduskunnan työjärjestyksen 23 ja 24 §:ssä säädetään ilmoitusten ja tiedonantojen käsittelystä eduskunnassa. Ilmoitus voidaan antaa ajankohtaisesta asiasta puhemiehen kanssa sovittavana ajankohtana ja puhemies päättää, sallitaanko ilmoituksesta keskustelua. Eduskunta ei tee päätöstä ilmoituksen johdosta. Tiedonanto voidaan antaa muun muassa valtakunnan hallintoa koskevasta asiasta. Jos tiedonantoa koskevan keskustelun aikana on tehty ehdotus epäluottamuslauseen antamisesta valtioneuvostolle tai ministerille, eduskunta äänestää valtioneuvoston tai ministerin luottamuksesta keskustelun päätteeksi tai valiokunnassa valmisteltavan päätösehdotuksen perusteella.

Ilmoituksen ja selonteon sijasta esityksessä on ilmeisesti tarkoitettu selontekomenettelyä. Edellä mainittujen perustuslain ja eduskunnan työjärjestyksen säännösten mukaan valtioneuvosto voi antaa valtakunnan hallintoa koskevasta asiasta selonteon. Selonteon käsittelyyn ei kuulu luottamusäänestystä. Selonteko voidaan käsitellä eduskunnan valiokunnissa, jolloin eduskunta antaa siitä lausunnon.

Maantielain muuttamisesta ehdotettavan lain 15 d §:ssä säädettäisiin valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelussa noudatettavasta menettelystä. Lain 15 e § sisältäisi lisäksi asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä suunnitelman laadintamenettelystä. Suunnitelman valmistelun laajapohjaisuus on siten tarkoitus varmistaa säätämällä siitä laissa.

Jos eduskunnan kuulemista tämän lisäksi pidetään tarpeellisena, kuulemisesta, esimerkiksi selonteon antamisesta, päättää kulloinkin toimivaltainen valtioneuvosto. Hallitus hyväksyy puolivuositain suunnitelman eduskunnalle annettavista selonteista. Jokaisen selonteon antamisesta ja sisällöstä päätetään valtioneuvoston yleisistunnossa ja selontekojen antamiseen liittyy poliittista harkintaa.

Esityksen 15 b §:n perusteluissa kaavailtuun eduskunnan kuulemiseen ja siinä noudatettavaan menettelyyn liittyy monia eduskunnan ja valtioneuvoston asemaan ja menettelyihin liittyviä tekijöitä, joiden vuoksi kuulemiseen ei ole mahdollista etukäteen sitoutua siten kuin perusteluissa näytettäisiin tehtävän.

Julkisen hallintotehtävän siirtäminen

Maantielain muuttamisesta ehdotettavan lain 99 b §:n mukaan avustavia maastotehtäviä voitaisiin antaa yksityisen palveluntuottajan hoidettaviksi. Esityksen perustelujen mukaan avustavissa maastotehtävissä tuotettaisiin tietoja ja teknistä materiaalia, jota viranomaisen tulkitsisi päätöksiä tehdessään. Avustava maastotehtävä olisi myös tienpitoviranomaisen edustaminen lupamenettelyihin liittyvissä maastotarkastuksissa. Perustelujen mukaan ei ole täysin selvää, onko kyse kaikilta osin julkisista hallintotehtävistä (s. 102 ja 140).

Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Esityksessä tulisi jatkovalmistelussa kuvata siirrettäväksi tarkoitettut tehtävät tarkemmin ja pyrittävä arvioimaan, mitkä niistä ovat julkisia hallintotehtäviä. Jos julkisia hallintotehtäviä ei kaikilta osin ole mahdollista erottaa tehtäväkokonaisuudesta, myös tämä olisi perusteltava. Esityksessä olisi lisäksi esitettävä perustelut eri tehtävien siirron tarkoituksenmukaisuudelle. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan siirron tarkoituksenmukaisuus on oikeudellinen edellytys, jonka täytyminen on arvioitava kunkin julkisen hallintotehtävän kohdalla erikseen (esim. PeVL 44/2016 vp ja PeVL 16/2016 vp).

Räty Anu
Oikeuskanslerinvirasto - Apulaisoikeuskansleri